

اعتیاد به اینترنت : بلای ناشی از تکنولوژی

دکتر رمضان حسن زاده^۱، سهیلا فریور^۲

چکیده

تحقیقات بالینی درباره اعتیاد تاکنون بر روی وابستگی به مواد، مثل الکل و مواد مخدر انجام شده است. در دو دهه گذشته، روانشناسان و محققان اعتیاد به تدریج پذیرفته‌اند که اعتیاد به چیزهایی غیر از مواد نیز می‌تواند به وجود بیاید، به عنوان مثال عادت‌هایی مانند پرخوری، میل جنسی و تماشای تلویزیون، استفاده مفرط از اینترنت رفتارهای اعتیادی محسوب می‌شوند. هدف این پژوهش، بررسی اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه و مقایسه نشانه‌های بالینی و روان شناختی اعتیاد به اینترنت و اعتیاد به مواد روان گردان است. در تحقیق حاضر از روش تحقیق توصیفی استفاده شد. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ساری هستند. از بین جامعه آماری، بر اساس جدول تعیین حجم نمونه از روی حجم جامعه یا جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۲۶۱ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و پرسشنامه استفاده به عمل آمد. نتایج تحقیق نشان داد که:

۱- دانشجویان دانشگاه به اینترنت اعتیاد دارند ($P < 0.05$ و $t = 28.456$).

۲- دانشجویان دانشگاه برحسب طبقه بندی مختلف، به اینترنت اعتیاد دارند.

۳- نشانه‌های بالینی و روان شناختی اعتیاد به اینترنت و مواد روان گردان یکسان است.

نتیجه گیری: بر اساس یافته‌های تحقیق نتیجه می‌گیریم که اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه به درجات و طبقات مختلف وجود دارد و نشانه‌های بالینی و روان شناختی اعتیاد به اینترنت و اعتیاد به مواد روان گردان یکسان است.

واژگان کلیدی: اعتیاد به اینترنت، دانشجویان، نشانه‌های بالینی، بلای تکنولوژی.

۱- دانشیار گروه روان شناسی دانشگاه آزاد اسلامی ساری rhasanzadehd@yahoo.com

۲- کارشناس آموزش و پرورش مازندران

مقدمه

اعتیاد یک مشکل و پدیده جهانی است. اما این سوال مطرح است که آیا اعتیاد بیماری است یا جرم؟ برخی بر این باور هستند که اعتیاد یک بیماری است و باید مانند دیگر بیماری ها با آن برخورد شود. از آنجا که اعتیاد یک پدیده چند بعدی است و ابعاد زیستی و روان شناختی بسیاری در آن دخالت دارد. از جمله تحمل است که می توان به شرایطی گفت که در آن مقادیر مکرر دارو به تدریج بی اثر می شود و فرد وابسته به طور پیشرونده ای برای اطمینان از اثر مطلوب، نیاز به مقادیر بیشتری از ماده را احساس می کند. اعتیاد یک وابستگی جسمی و روانی است. وابستگی جسمی، حالتی است که در صورت عدم مصرف یا خنثی شدن اثر آن ماده، شخص دچار اختلالات شدید مانند پادرد، آبریزش بینی، دردهای استخوانی، بی قراری، دل پیچه و ... می شود. وابستگی روانی، حالتی است که فرد پس از مصرف مواد، احساس رضایت و نوعی اقناع شدن می نماید. این حالت میل فراوانی نسبت به مصرف مواد در شخص به وجود می آورد. مسئله اعتیاد در جهان امروز از مسایل مهم اجتماعی است که در بیشتر کشورها به صورت مشکل عمده ای مطرح شده و کشور ما نیز از این آسیب اجتماعی در امان نمانده است و هر روز در گوشه و کنار این مملکت نیز شاهد قربانی شدن افرادی در دام مواد اعتیادآور هستیم که با مشاهده این وضع هر انسان دوراندیشی را به مطالعه و او می دارد تا از قربانی شدن بیشتر افراد جامعه جلوگیری نماید. مصرف مواد مخدر و اعتیاد به آن، خطرناک ترین پدیده جامعه امروزی است که جوامع انسانی را به طور جدی مورد تهدید قرار داده است. به گزارش خبرگزاری دانشجویان ایران، واحد علوم پزشکی تهران و بر اساس تحقیقات، روند روبه افزایش مصرف آفتامین ها، اکستازی و سایر قرص های روان گردان امروزی در جوامع مختلف، از جمله کشور ما، تبدیل به یک نگرانی شده است.

چار چوب نظری:

فیزیولوژیست‌ها در تعریف اعتیاد می‌گویند: «اعتیاد عبارت از حالتی است که استعمال متوالی یا متناوب ماده مخدر در فرد ایجاد می‌کند. با استعمال مواد مخدر، تحریک‌پذیری سلول‌های عصبی و دستگاه عصبی افزوده شده و در نتیجه داروی بیشتری لازم است که آن را به حال تعادل برگرداند». سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۵۰ از اعتیاد چنین تعریفی ارائه می‌دهد: اعتیاد به مواد مخدر مسمومیت حاد یا مزمنی است که مضر به حال شخص و اجتماع می‌باشد و زائیده مصرف داروی طبیعی یا صنعتی به شمار می‌رود، خصوصیات این حالت عبارتند از:

۱. وجود یک تمنا و احتیاج به ادامه استعمال دارو و به دست آوردن آن به هر طریقی که ممکن باشد،
۲. وجود یک علاقه شدید یا یک گرایش به ازدیاد میزان مصرف دارو که به نام فزون‌طلبی مشهور است،
۳. یک وابستگی روانی یا جسمی به آثار داروهای اعتیاد آور به این نحو که وقتی دارو به معتاد نرسد اثرات روحی و جسمی که به آثار قطع دارو موسوم است در وی ظاهر می‌گردد. تعاریف ارائه شده از اعتیاد دارای مشترکاتی است که می‌توان خصوصیات بارز آن را در این چهار نکته خلاصه کرد: ۱. میل و احتیاج به مواد مخدر و تهیه آن به هر عنوان و هر شکل ممکن، ۲. گرایش به مصرف هر چه بیشتر، ۳. انقیاد روانی و جسمانی به مصرف ماده مخدر، ۴. مشکلات جسمانی - روانی و رفتاری در صورت قطع رابطه با مواد.

عبارت مواد مخدر اصطلاحی است که از سال (۱۳۳۸هـ.ش) در قانونگذاری و سازمان‌های مبارزه با این مواد در ایران مورد استفاده قرار گرفته است و به تمام موادی گفته می‌شود که بر انسان اثر گذاشته و وابستگی جسمی و روانی به وجود می‌آورد. مواد مخدر دارای انواع و مشتقات متعددی است که تعداد شناخته شده آن حدود ۱۰۵ نوع می‌باشد که تعدادی از این مواد دارای خواص مشابه ولی به طور کلی بنا به جهت مختلف قابل تقسیم بندی هستند. چنان چه بعضی

از دانشمندان این مواد را از نظر وابستگی به دو طبقه تقسیم کرده‌اند: ۱. موادی که فقط وابستگی روانی ایجاد می‌کند مانند حشیش و ال.اس.دی و غیره، ۲. موادی که وابستگی روانی و جسمی ایجاد می‌کنند مانند تریاک و مشتقات آن، سیگار و بعضی از نظر تولید آنها را به دو دسته تقسیم کردند: ۱. مخدرات طبیعی مانند تریاک، حشیش و غیره، ۲. مخدرات مصنوعی یا شیمیایی، و بعضی بر اساس تأثیر این مواد بر بدن انسان طبقه بندی کردند که این طبقه بندی شامل چهار گروه اصلی می‌شود:

۱. گروه اول افیون‌ها موسوم به مواد خواب‌آور مانند تریاک و مشتقات آن، ۲. مواد توهم‌زا مانند حشیش، ال.اس.دی و مسکالین‌ها. ۳. مواد محرک مانند کوکائین، آمفتامین‌ها و نیکوتین (توتون) ۴. مواد آرامبخش مانند الکل، باربیتورات‌ها و ...

ابعاد دیگر اعتیاد

امروز روان‌شناسی نه تنها خود را درگیر با مسایل سنتی خود، یعنی مداوا و ارایه خدمات بهداشت روانی و تحقیق و پژوهش می‌بیند بلکه خواسته یا ناخواسته با مسائل معاصر مانند تکنولوژی و تغییرات شتابان آن روبه رو شده است. در حالی که هنوز بسیاری از مفاهیم و مسایل کلاسیک نظری و بالینی در روان‌شناسی مورد بحث و جدل می‌باشند، کشفیات و تحقیقات در جهات تازه بسیاری صورت می‌گیرد. از اوایل دهه ۱۹۷۰ تأثیر روان‌شناختی تغییرات معاصر بر زندگی افراد در جوامع صنعتی مورد توجه نظریه‌پردازان و روان‌شناسان قرار گرفته است. امروزه ارتباطات از طریق کامپیوتر و اینترنت بخشی از واقعیت زندگی است. انقلاب در تکنولوژی کامپیوتر و ارتباط از طریق اینترنت در فرهنگ امروزی نقش فزاینده‌ای پیدا کرده است. تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر بر تمام افراد و در سنین مختلف تأثیر داشته است. شاید

بتوان گفت که در دنیای امروز تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر اثربخش‌ترین ابزار به حساب می‌آید. فناوری اینترنت و کامپیوتر در تمام حوزه‌های علمی، تجاری، تعلیم و تربیت، فرهنگ، سیاست و غیره تأثیرگذار بوده است. کامپیوتر و نفوذ گسترده‌ی تکنولوژی اینترنت در دنیای امروز باعث شده که هر کسی به نحوی با این تکنولوژی درگیر شده و با آن سروکار داشته باشد. این تقاضای فزاینده به تکنولوژی اینترنت برای بسیاری از افراد با مشکلات عمده بهداشت روانی و ارتباطات اجتماعی سالم همراه است. در سال‌های اخیر اعتماد به اینترنت پژوهش و مطالعات زیادی را به خود اختصاص داده است (استفانسکو^۱، ۲۰۰۷). با پیدایش اینترنت و توسعه و گسترش دامنه آن به اقصی نقاط جهان، این فناوری که تا سال ۱۹۹۱ صرفاً در اختیار مراکز پژوهشی بود، کاربرد های جدید و متنوعی پیدا کرد. با همگانی شدن اینترنت، مسئله استفاده مفرط و آسیب شناسانه از این فناوری و مسئله اعتماد به اینترنت توجه روان شناسان را به خود جلب کرد (ین و همکارانش^۲، ۲۰۰۷). پژوهش های انجام گرفته در زمینه اعتماد به اینترنت نتایج ضد و نقیض را گزارش می‌کند (تروئر^۳، ۲۰۰۱)، (یلولیس و همکارانش^۴، ۲۰۰۵) و (لی و شانگ^۵، ۲۰۰۶) خاطرنشان می‌کنند که در استفاده مفرط و آسیب شناسانه از اینترنت میزان بهداشت روانی دانشجویان کاهش می‌یابد. این محققان دریافتند دانشجویانی که استفاده مفرط و آسیب شناسانه از اینترنت دارند، در مقایسه با دانشجویانی که دارای چنین تجربه ای نیستند، آسیب شناسی و مشکلات روانی بیشتری را نشان می‌دهند.

---

¹. Stefanescu

². Yen et al

³. Treuer

⁴. Yellowlees et al

⁵. Li & Chung

در واقع افزایش سطوح تجارب کار با اینترنت با کاهش سطح بهداشت روانی ارتباط دارد. (کیم و همکارانش^۱، ۲۰۰۶، ۲۰۰۲) از جنسیت به عنوان عوامل مرتبط با اعتیاد به اینترنت ذکر می‌کند. اعتیاد به اینترنت دامنه گسترده‌ای از افراد را به طور مستقیم و غیرمستقیم، تحت تأثیر قرار داده است. با بررسی تعداد افرادی که تحت تأثیر مستقیم یا غیرمستقیم این پدیده قرار گرفته‌اند امکان درک میزان گستردگی آن وجود دارد.

اعتیاد به اینترنت یک پدیده جهانی با سطح و دامنه‌ی متفاوتی از ۵ تا ۲۵ درصد جمعیت دانشجویان آمریکا، چین، کره، انگلستان، استرالیا، تایوان، ژاپن، کشورهای اروپای شرقی و غربی است (لی و شانگ، ۲۰۰۶). برخی مطالعات نشان دادند که زنان نسبت به مردان تا دو برابر از خود اعتیاد به اینترنت نشان داده‌اند (چو و هسیاو^۲، ۲۰۰۰؛ گریفیتس^۳، ۲۰۰۳؛ ینگ و تونگ^۴، ۲۰۰۷). اعتیاد به اینترنت ما را با مشکلات زیادی مواجه می‌کند. در عصر اطلاعات و ارتباطات، ما با الگوهای در حال تغییر آسیب‌های روان‌شناختی فردی و اجتماعی روبرو شده‌ایم. تکنولوژی و خصوصاً کامپیوتر و اینترنت، علاوه بر مزایایی که دارند، بی‌گمان پدیدآورنده مشکلات جدید یا تشدید کننده مشکلات قدیمی نیز می‌باشند. ویژگی‌های منحصر به فرد اینترنت از جمله: سهولت دسترسی به آن، ۲۴ ساعته بودن، سادگی کار، هزینه پایین، گمنام ماندن کاربران در آن و ...، همگی موجب استقبال عظیم مردم در سراسر جهان از آن شده است. این خصوصیات، علاوه بر آنکه از یک طرف از قابلیت‌های اینترنت محسوب می‌شوند، از طرف دیگر از معایب آن نیز شمرده می‌شوند.

---

^۱. Kim et al

^۲. Chou & Hsiao

^۳. Griffiths

^۴. Yang & Tung

یکی از مشکلاتی که اینترنت پدید آورده است، اعتیاد مجازی یا اعتیاد به این شبکه عظیم جهانی است که دارای تأثیرات رفتاری - روانی بسیار مضر بر روی کاربران می شود. (آمیچای هامبرگر و بن آرتزی^۱، ۲۰۰۳) نشان دادند که دانشجویانی که به صورت افراطی وابسته به اینترنت هستند از لحاظ بهداشت روانی احساس تنهایی می کنند. مطالعات انجام شده نشان می دهند که دانشجویان دانشگاه‌ها که به اعتیاد اینترنت دچارند در روابط اجتماعی مهارت های لازم را ندارند (آندرسون^۲، ۲۰۰۱؛ بلاچ^۳، ۲۰۰۳). محققان دریافتند دانشجویان که دارای اعتیاد به اینترنت هستند از آسیب پذیری بالا و سلامت و بهداشت روانی رنج می برند. (برنر^۴، ۱۹۹۷)، (کاپلان^۵، ۲۰۰۲) در پژوهش های علمی خود به این نتیجه دست یافتند، دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت مبتلا هستند، در مقایسه با دانشجویانی که اعتیاد به اینترنت ندارد، بهزیستی روانی و اجتماعی کمتری دارند. (کائو و همکارانش، ۲۰۰۷)، (کیم، ۲۰۰۶، ۲۰۰۲)، (لی و همکارانش، ۲۰۰۱)، (ین و همکارانش، ۲۰۰۷) به مقایسه ویژگی های روان شناختی، شخصیتی و اجتماعی دانشجویانی که استفاده مفرط از اینترنت داشتند، در مقابل سایر دانشجویان پرداختند. نتایج پژوهش های آنها نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، افکار خود کشی، بیش فعالی، هراس، ترس اجتماعی، پرخاشگری، خشونت و رفتارهای ضد اجتماعی در دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت دچارند بیشتر است. (فانگ^۶، ۲۰۰۲)، (گریفیتس، ۲۰۰۳)، (جونز و مادن^۷، ۲۰۰۲)، (کرات و همکارانش^۸، ۱۹۹۸) در مطالعات خود خاطر نشان می کنند

---

^۱. Amichai Hamburger & Ben-Artzi

^۲. Anderson

^۳. Bloch

^۴. Brenner

^۵. Caplan

^۶. Fung

^۷. Jones & Madden

^۸. Krau et al

که اعتیاد به اینترنت در دانشجویان باعث سردی روابط بین فردی، خانوادگی، دوستانه و روابط اجتماعی می شود. این عده از دانشجویان همچنین از هویت فردی و اجتماعی پایین رنج کی برند، این پژوهشگران بر این باورند که ورود دانشجویان به دانشگاه یک تناقض است، آنها با ورود به دانشگاه با تکنولوژی روز و کامپیوتر آشنا شده و شانس بیشتری پیدا می کنند که از اینترنت استفاده کنند، اما احتمال بیشتر نیز دارد که آنها دچار اعتیاد به اینترنت شوند. این واقعیت که موادی همچون الکل و دیگر مواد مخدر، ایجادکننده نوعی وابستگی و اعتیاد فیزیکی و یا روانی هستند مورد پذیرش قرار گرفته است. همچنین رفتارهای معینی مثل قمار، غذاخوردن، کار کردن، ورزش کردن، خرید کردن و اعمال جنسی نیز دارای اعتیاد بالقوه می باشند و این حقیقت، اخیراً مورد تأیید بیشتری قرار گرفته است. مثلاً ثابت شده است که کارکرد گریز ناپذیر این رفتارها می تواند اثراتی همچون اثرات مواد مخدر، الکل و دیگر مواد اعتیادآور داشته باشد. این فرآیندهای مشابه، در برخی ابعاد اینترنت نیز نمود دارند.

اینترنت می تواند جایگزین های آشکاری برای اخلاق پدید آورد. تقریباً ۳۰ درصد کاربران اینترنت اعتراف کرده اند که از این شبکه برای تغییر دادن برخی حالات اخلاقی خود و تسکین دادن یک حالت اخلاقی منفی استفاده می کنند. در مورد پدیده رفتار اینترنتی، تحقیقات ابتدایی رفتار شناسی، بر تعاریف مفهومی حسن استفاده و سوء استفاده از اینترنت متمرکز بودند و نشان دادند که الگوهای سوءاستفاده از اینترنت، همانند موارد مشابه اعتیاد به مواد روان گردان است. بحثها و مناقشات فراوانی در خصوص اصطلاحات و تعاریف آسیب شناسی رفتار اینترنتی وجود داشته و دارد. در این زمینه، اصطلاحات زیادی از جمله سوءاستفاده از اینترنت، اعتیاد به اینترنت و استفاده اعتیادی از اینترنت مورد استفاده قرار گرفته اند. نحوه استفاده از این اصطلاحات بسیار مهم است. تغییرات مهم عصبی - شیمیایی، که در طول هر گونه عمل لذت بخشی رخ

می دهند، ثابت کرده‌اند که دارای پتانسیل اعتیادآور در سطح رفتار مغزی می‌باشند. اثر خالص همگی آنها نهایتاً یکی است، خصوصاً با توجه به تأثیر بالقوه آنها بر زندگی افراد که در مورد رفتار اعتیادی می‌تواند بیشتر باشد.

ظهور اعتیاد به اینترنت به‌عنوان یک اختلال جداگانه، نخستین بار در سال ۱۹۹۵ توسط «ایوان گلدبرگ» مطرح شد و در سال ۱۹۹۶ توسط «یانگ» توسعه یافت. در حال حاضر مراکز درمانی در سراسر آمریکا حتی در دادگاه و سیستم قانونی این کشور وابستگی به اینترنت را به‌عنوان یک اختلال روانی واقعی پذیرفته‌اند. وابستگی به اینترنت را «اعتیاد مدرن» نامگذاری کرده‌اند در واقع وابستگی به اینترنت یک وابستگی واقعی همانند اعتیاد به مواد مخدر و روان‌گردان و وابستگی‌های دیگر است. اگر چه این نوع وابستگی مشکلات جسمی اعتیادهای شیمیایی را ندارد، اما مشکلات اجتماعی ناشی از آن همانند اعتیادهای دیگر است. از دست دادن کنترل بر روی رفتار، علائم ناخوشایند ناشی از ترک، عطش، ولع زیاد برای کار با اینترنت، گوشه‌گیری اجتماعی و افت تحصیلی و شغلی برخی از پیامدهای وابستگی به اینترنت هستند. خصوصیات دیگری نیز برای افراد وابسته به اینترنت ذکر شده است مانند استفاده از اینترنت برای فرار از مشکلات یا رفع احساس درماندگی، گناه، اضطراب و افسردگی، دروغ گفتن مکرر به اعضای خانواده و دوستان برای پنهان کردن میزان ماندن در فضای اینترنت. معتادان اینترنتی هم مثل الکلی‌ها با خانواده، کار، روابط اجتماعی و مدرسه مشکل پیدا می‌کنند. برخی از معتادان اینترنتی مثل الکلی‌ها یا افراد معتاد به مواد، میزان مصرف خود را مخفی می‌کنند تا بتوانند به کار خود ادامه دهند. یکی از شباهت‌های اعتیاد به اینترنت با سایر اعتیادها این است که معتادان اینترنتی اعتراف می‌کنند که هر بار خیلی بیشتر از آنقدر که قصد داشته‌اند آنلاین می‌مانند، درست مثل یک فرد الکلی که بیشتر از آنچه می‌خواهد یا حتی به خاطر می‌آورد،

الکل می‌نوشد. افراد معتاد به اینترنت از اطرافیان خود کناره‌گیری می‌کنند تا بیشتر با دوستان اینترنتی شان باشند، درست مثل الکی‌ها که مصاحبت با دوستان مشروب‌خوار خود را ترجیح می‌دهند. افراد معتاد به اینترنت وقتی می‌خواهند اعتیاد خود را ترک کنند با علائم ترک مواجه می‌شوند که با علائم ترک در معتادان به مواد قابل مقایسه است. مشاهده ویژگی‌هایی شبیه علائم وابستگی دارویی و وابستگی به مواد روان‌گردان، یعنی تحمل، علائم ترک و احساس اجبار استفاده از اینترنت در برخی از کاربران، باعث شد که محققان در ابتدا معیارهای اعتیاد به اینترنت را از معیارهای چهارمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی برای سوء مصرف مواد اقتباس کنند. در مطالعه حاضر فرضیه‌های زیر مورد آزمون قرار گرفت:

- ۱- دانشجویان دانشگاه به اعتیاد به اینترنت مبتلا هستند.
- ۲- دانشجویان دانشگاه برحسب طبقه بندی مختلف، به اعتیاد به اینترنت مبتلا هستند.
- ۳- نشانه‌های بالینی و روان‌شناختی اعتیاد به اینترنت و اعتیاد به مواد روان‌گردان یکسان است.

روش تحقیق

در این پژوهش روش تحقیق^۱ توصیفی است. در پژوهش‌های توصیفی وضعیت موجود مورد بررسی قرار می‌گیرد. (حسن‌زاده، ۱۳۸۶). در این مطالعه، نمونه‌ی آماری^۲ تعداد ۲۶۱ نفر هستند. شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای^۳ است. نمونه‌ی آماری بر اساس جدول تعیین حجم

---

^۱. Research method

^۲. Sample

^۳. Stratified

نمونه از روی حجم جامعه یا جدول کرجسی و مورگان^۱ برآورده شده است. در تحقیق حاضر برای گردآوری داده‌ها علاوه بر روش کتابخانه‌ای برای بررسی و مرور ادبیات و پیشینه تحقیق، از پرسشنامه استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. در این پژوهش برای سنجش اعتماد به اینترنت از آزمون اعتماد به اینترنت^۲ (IAT) استفاده شد. آزمون اعتماد به اینترنت توسط یانگ^۳ (۱۹۹۸) توسعه و تکامل یافت. این مقیاس یک ارزیابی خودسنجی ۲۰ ماده‌ای بر اساس درجه‌بندی لیکرت^۴ برای اندازه‌گیری اعتماد به اینترنت است. درجه‌بندی آن به صورت همیشه (نمره ۵)، اغلب (نمره ۴)، معمولاً (نمره ۳)، گاهی (نمره ۲) به ندرت (نمره ۱) و هرگز (نمره ۰) است. یانگ در تحقیق کلاسیک خود، این مقیاس معروف و معتبر مربوط به اعتماد اینترنت را توسعه و اعتباریابی کرد. اعتبار محتوا و سازه آن مورد تأیید قرار گرفت. در این پژوهش پایانی آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ^۵ مورد سنجش قرار گرفت. ضریب پایایی آزمون با روش آلفای کرونباخ برای کل نمونه برابر ۰/۹۱ محاسبه شد. برای سنجش مشخصات دموگرافیک یا جمعیت شناختی آزمودنی‌ها، پرسشنامه به دو بخش تقسیم و مورد اجرا قرار گرفت: الف) ویژگی‌های فردی یا جمعیت شناختی. ب) آزمون اعتماد به اینترنت. در ابتدای پرسشنامه راهنمای مناسب برای جلب همکاری و ارایه شیوه پاسخ دهی به ابزار آورده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو روش آماری استفاده شد: الف) آمار توصیفی: (حسن زاده و مداح، ۱۳۸۶). ب) آمار استنباطی: آزمون t.

---

^۱. Krejcie & Morgan

^۲. Internet addiction Test (IAT)

^۳. Young

^۴. Likert

^۵. Cronbach Alpha Test

جدول ۱: توزیع فراوانی جنسیت دانشجویان

درصد	فراوانی	شاخص آماری / جنسیت
۴۶/۳۶	۱۲۱	زن
۵۳/۶۴	۱۴۰	مرد
۱۰۰	۲۶۱	جمع

همانطور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود ۴۶/۳۶ درصد آزمودنی‌ها در تحقیق حاضر زن و ۵۳/۶۴ درصد آنها مرد هستند.

یافته‌ها:

در زیر نتایج بررسی فرضیه‌های تحقیق بیان می‌شود:
فرضیه اول: دانشجویان دانشگاه به اعتیاد به اینترنت مبتلا هستند.

جدول ۲: خلاصه تحلیل آماری (t) برای آزمون فرضیه اول

α	t	درجه آزادی df	انحراف معیار SD	میانگین M	تعداد n	شاخص آماری / گروه‌ها
۰.۰۵	۲۸/۴۵۶	۲۶۰	۱۳/۴۳۶۵	۳۶/۳۳۳۳	۲۶۱	کل

چون مقدار t محاسبه شده ($t=۲۸/۴۵۶$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = ۰.۰۵$) و با درجه آزادی $df=۲۶۰$ از مقدار t جدول بحرانی ($t=۱/۹۶$) بزرگتر است، بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود. نتیجه می‌گیریم که دانشجویان دانشگاه به اعتیاد به اینترنت مبتلا هستند.

فرضیه دوم: دانشجویان دانشگاه برحسب طبقه بندی مختلف، به اعتماد به اینترنت مبتلا هستند.

جدول ۳: میزان شیوع به اعتماد به اینترنت بر اساس طبقات وابستگی

شاخص آماری / گزینه ها	فراوانی	درصد
کاربر معمولی	۱	۰/۴
وابستگی خفیف به اینترنت	۲۱۴	۸۲
وابستگی متوسط به اینترنت	۴۵	۱۷/۲
وابستگی شدید به اینترنت	۱	۰/۴
کل	۲۶۱	۱۰۰

یافته ها:

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می شود در پاسخ به سوالات آزمون اعتماد به اینترنت بر اساس طبقه بندی یانگ، دانشجویان در چهار طبقه قرار می گیرند:

- ۱- کاربر معمولی (۰/۴ درصد).
- ۲- وابستگی خفیف به اینترنت (۸۲ درصد).
- ۳- وابستگی متوسط به اینترنت (۱۷/۲ درصد).
- ۴- وابستگی شدید به اینترنت (۰/۴ درصد).

فرضیه سوم: نشانه های بالینی و روان شناختی اعتماد به اینترنت و اعتماد به مواد روان گردان یکسان است.

جدول ۴: نمونه ای از سوالات آزمون اعتیاد به اینترنت

گزینه‌ها										جملات
همیشه		اغلب		زود به زود		گاهی		نشد		
۴/۶	۱۲	۴/۶	۱۲	۸/۸	۲۳	۱۳/۸	۳۶	۶۷/۸	۱۷۷	آیا اطرافیان از شما به خاطر استفاده افراطی از اینترنت شکایت می کنند؟
۲/۷	۷	۱/۹	۵	۴/۶	۱۲	۲۱/۱	۵۵	۶۹/۷	۱۸۲	آیا بهره وری و عملکرد شغلی شما به خاطر استفاده از اینترنت کم می شود؟
۲/۷	۷	۵/۷	۱۵	۶/۵	۱۷	۲۲/۲	۵۸	۶۲/۸	۱۶۴	آیا وقتی کسی از شما در مورد میزان استفاده از اینترنت می پرسد حالت دفاعی به خود می گیرید یا واقعیت را مخفی می کنید؟
۱۰	۲۶	۱۰/۳	۲۷	۱۰/۷	۲۸	۲۶/۱	۶۸	۴۲/۹	۱۱۲	آیا همواره به فکر آنلاین شدن دوباره هستید؟
۱۳/۴	۳۵	۸/۸	۲۳	۶/۹	۱۸	۲۰/۳	۵۲	۵۰/۶	۱۳۲	آیا احساس می کنید که زندگی بدون اینترنت کسل کننده، پوچ و بی معناست؟
۷/۳	۱۹	۱۰/۳	۲۷	۶/۹	۱۸	۲۴/۱	۶۳	۵۱/۳	۱۳۴	آیا شب ها برای استفاده بیشتر از اینترنت از خواب خود می زنیید؟
۸/۳	۱۰	۷/۳	۱۹	۸/۴	۲۲	۱۸/۸	۴۹	۶۱/۷	۱۶۱	آیا هنگامی که از اینترنت استفاده نمی کنید پریشان خاطر هستید و در مورد اینترنت فکر می کنید؟
۶/۵	۱۷	۸/۴	۲۲	۸/۴	۲۲	۲۴/۵	۶۴	۵۲/۱	۱۳۶	آیا سعی می کنید که زمان استفاده از اینترنت را کاهش دهید اما موفق نمی شوید؟
۳/۴	۹	۳/۴	۹	۶/۹	۱۸	۲۱/۸	۵۷	۶۴/۴	۱۶۸	آیا آنلاین بودن خود را از اطرافیان خود پنهان می کنید؟
۳/۱	۸	۸	۲۱	۵/۷	۱۵	۱۴/۹	۳۹	۶۸/۲	۱۷۸	آیا هنگامی که آنلاین نیستید عصبی و افسرده می شوید و به محض آنلاین شدن این مشکلات در شما رفع می شوند؟

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می شود در پاسخ به سوالات آزمون اعتماد به اینترنت، دانشجویان به درجات مختلف نشانه ها و عوارض بالینی اعتماد به اینترنت را گزارش کردند (بر اساس فراوانی و درصد پاسخ ها). توجه به این نشانه ها حاکی از آن است که این نشانه ها، که بر اساس نشانه های وابستگی به مواد یا سوء استفاده از مواد اکتباس شده است، با نشانه های وابستگی به مواد روان گردان یا سایر اعتماد های مواد مخدر همسان است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتیجه فرضیه های تحقیق نشان داد که دانشجویان دانشگاه به اعتماد به اینترنت مبتلا هستند و نشانه های بالینی و روان شناختی اعتماد به اینترنت و اعتماد به مواد روان گردان یکسان است. نتیجه حاصل از این فرضیه با نتایج تحقیقات انجام شده توسط استفانسکو (۲۰۰۷)، دیویس^۱ (۲۰۰۱)، لاورین و همکارانش^۲ (۱۹۹۹)، لن هارت و همکارانش^۳ (۲۰۰۱)، لی و شانگ (۲۰۰۶)، مسچ^۴ (۲۰۰۱)، تروئر (۲۰۰۱)، وانگ (۲۰۰۱)، یلویس و مارکس (۲۰۰۵)، یانگ (۱۹۹۸) همخوانی و همسویی دارد. این محققان خاطر نشان می کنند که در استفاده مفرط و آسیب شناسانه از اینترنت میزان بهداشت روانی دانشجویان کاهش می یابد. آنها دریافتند که دانشجویانی که استفاده مفرط و آسیب شناسانه از اینترنت دارند در مقایسه با دانشجویانی که دارای چنین تجربه ای نیستند، آسیب شناسی و مشکلات روانی بیشتری را نشان می دهند. موراهان - مارتین^۵ (۱۹۹۹)، مورگان و کاتن^۶ (۲۰۰۳)، پتری و گان^۷ (۱۹۹۸)، ساندرز و

---

^۱. Davis

^۲. Lavin et al

^۳. Lenhart et al

^۴. Mesch

^۵. Morahan-Martin

^۶. Morgan & Cotten

^۷. Petrie & Gunn

همکارانش^۱ (۲۰۰۵)، وانگ (۲۰۰۱)، کوپر (۲۰۰۷)، کازی و همکارانش (۲۰۰۷)، بویر و همکارانش (۲۰۰۵، ۲۰۰۷)، سولیناس و همکارانش (۲۰۰۶)، لامبرت - پاسوز و همکارانش (۲۰۰۶)، دیوان و همکارانش (۲۰۰۶)، ماسترویانی و همکارانش (۲۰۰۵)، هوگستن - بورگ و همکارانش (۲۰۰۵)، و دورینگ - سیلوریا (۲۰۰۵) نیز دریافتند که دانشجویان به دلایل متفاوت از اینترنت استفاده می کنند و نشانه ها و علائم آن با نشانه های اعتیاد به مواد روان گردان مشابه است. برخی پیشنهاد می کنند که با توجه به شیوع استفاده از اینترنت می توان از آن به عنوان روش مناسب آموزش و پیشگیری بهره برداری و استفاده کرد.

---

^۱. Sanders et al

فهرست منابع

- حسن زاده، رمضان و مداح، محمد تقی. (۱۳۸۶). روش های آماری در علوم رفتاری، تهران: انتشارات ویرایش.
- حسن زاده، رمضان. (۱۳۸۶). روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: نشر سارالان.
- Amichai Hamburger Y. and Ben-Artzi E., (2003). Loneliness and Internet use, *Computer in Human Behavior* 19, pp. 71–80.
- Anderson, K.J. (2001). Internets use among college students an exploratory study. *Journal of American College Health*, 50(1):21-26.
- Bloch, J. (2002). Student/teacher interaction via e-mail: the social context of Internet discourse. *Journal of Second Language Writing*, 11:117-134.
- Cao, F. Su, L. Liu, T. and Gao ,X.(2007).The relationship between impulsivity and Internet addiction: in a sample of Chinese adolescents ,. *European Psychiatry* 30,pp. 466-471.
- Caplan S.E., (2002).Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory based cognitive-behavioral measurement instrument, *Comput Human Behav* 18, pp. 553–575.
- Chou C. and Hsiao M.C, (2000).Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case, *Comput Educ* 35, pp. 65–80.
- Cooper JW, Freeman MH, Cook CL, Burfield AH.(2007).Assessment of psychotropic and psychoactive drug loads and falls in nursing facility residents. *Consult Pharm.* Jun;22(6):483-9
- Davis R.A., (2001).A cognitive-behavioral model of pathological Internet use, *Comput Human Behav* 17, pp. 187–195.

- Devane CL, Stowe ZN, Donovan JL, Newport DJ, Pennell PB, Ritchie JC, Owens MJ, Wang JS.(2006).Therapeutic drug monitoring of psychoactive drugs during pregnancy in the genomic era: challenges and opportunities. *J Psychopharmacol.* Jul;20(4 Suppl):54-9.
- Fung Tuz-Wei, (2002). Identity, Emotional Regulation and Interpersonal Relationship between Highly and Midly Internet-addictive Groups, *Formosa Journal of Mental Health* 15, pp. 65–76.
- Griffiths M., (2003).Internet abuse in the workplace: issues and concerns for employers and employment counselors, *Journal of Employment Counseling* 40, pp. 87–96.
- Hugtenburg JG, Heerdink ER, Tso YH.(2005).Psychoactive drug prescribing by Dutch child and adolescent psychiatrists. *Acta Paediatr.* Oct;94(10):1484-7.
- Jones, S. & Madden, M. (2002). The Internet goes to college: How students are living in the future with today’s technology. *Pew Internet and American Life Project.*
- Kim K., Ryu E. and Chon M.Y. et al., (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey, *Int J Nurs Stud* 43, pp. 185–192.
- Kim W.J., Yang J.C. and Choi Y., (2002). Relationship between adolescent internet addiction tendency and family environment, *Chonnam Medical Journal* 38 (3), pp. 235–241.
- Kraut R., Patterson M. and Lundmark V.et al., (1998). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being?, *Am Psychol* 53, pp. 1017–1031.
- Lambert Passos SR, Alvarenga Americano do Brasil PE, Borges dos Santos MA, Costa de Aquino MT.(2006).Prevalence of psychoactive drug

use among medical students in Rio de Janeiro. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* Dec;41(12):989-96.

- Lavin, M., Marvin, K., Mclarney, A., Nola, V., & Scott, L. (1999). Sensation seeking and collegiate vulnerability to internet dependence. *CyberPsychology and Behavior*, 2(5):425-430.

- Lee S.B., Lee K.K., Pail K.C., Kim H.W. and Shin S.K., (2001) . Relationship between internet addiction and anxiety, depression, and self efficacy in middle and high school students, *Journal of the Korean Neuropsychiatry Association* 40 (6), pp. 1174–1184.

- Lenhart, A., Rainie, D., & Lewis, O. (2001). Teenage life online: The rise of the instant-message generation and the Internet's impact on friendships and family relationships. *Pew Internet and American Life Project*.

- Li,S. and Chung ,T.(2006). Internet function and Internet addictive behavior. *Computers in Human Behavior* ,22, pp .1067-1071. <http://www.sciencedirect.com/science/book/9780123694256>

- Mastroianni Pde C, Galduróz JC, Carlini EA.(2005).Psychoactive drug advertising: a comparison of technical information from three countries: Brazil, United States and United Kingdom. *Sao Paulo Med J.* Sep 1;123(5):209-14.

- Mesch, G. (2001). Social relationship and Internet use among adolescents in Israel. *Social Science Quarterly*, 82(2):329-339.

- Morahan-Martin J.M., (1999) . The relationship between loneliness and Internet use and abuse, *CyberPsychology and Behavior* 2 (5), pp. 431–439.

- Morgan C. and Cotten S., (2003) .The relationship between Internet activities and depressive symptoms in a sample of college freshmen, *CyberPsychology and Behavior* 6 (2), pp. 133–142.
- Petrie, H., & Gunn, D. (1998). Internet “addiction”: the effects of sex, age, depression and introversion. Paper presented at the British Psychological Society London Conference, 15 December.
- Qazi S, Caberlin M, Nigam N.(2007).Mechanism of psychoactive drug action in the brain: simulation modeling of GABAA receptor interactions at non-equilibrium conditions. *Curr Pharm Des.*;13(14):1437-55.
- Sanders, C.E., Field, T.M., Diego, M., & Kaplan, M. (2000). The relationship of Internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35(138):237-243.
- Shepherd R.M. and Edelmann R.J.,(2005). Reasons for internet use and social anxiety, *Pers Individ Dif* 39, pp. 949–958.
- Treuer T., Fabian Z. and J. Furedi, (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder?, *J Affect Disord* 66, p. 283.
- Wang W., (2001).Internet dependency and psychosocial maturity among college students, *International Journal of Human–Computer Studies* 55, pp. 919–938.
- Yellowlees ,P and. Marks,S.(2005).Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23 , 3 ,pp. 1447-1453 .
- Yen ,J. Ko ,C. Yen ,C. Wu ,H. Yang ,M.(2007).The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet Addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social Phobia, and Hostility . *The Journal of Adolescent Health*, 41, 93-98.

- Young K.S. and Rogers R.C., (1998). The relationship between depression and Internet addiction, *Cyberpsychol Behav* 1, pp. 25–28.
- Boyer EW, Lapen PT, Macalino G, Hibberd PL.(2007). Dissemination of psychoactive substance information by innovative drug users. *Cyberpsychol Behav*. Feb;10(1):1-6.
- Boyer EW, Shannon M, Hibberd PL.(2005). The Internet and psychoactive substance use among innovative drug users. *Pediatrics*. Feb;115(2):302-5.

- Brenner V., (1997). Pathology of computer use: XLVII. Parameters of Internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the Internet Usage Survey, *Psychological Reports* 80 (3), pp. 879–882.
- Doering-Silveira E, Grob CS, de Rios MD, Lopez E, Alonso LK, Tacla C, Da Silveira DX.(2005). Report on psychoactive drug use among adolescents using ayahuasca within a religious context. *J Psychoactive Drugs*. Jun;37(2):141-4.
- Solinas M, Panlilio LV, Justinova Z, Yasar S, Goldberg SR.(2006). Using drug-discrimination techniques to study the abuse-related effects of psychoactive drugs in rats. *Nat Protoc*.;1(3):1194-206.
- Stefanescu ,C. . Chele,G, Chirita, R., Chirita ,V. and Ilinca M. (2007). The relationship between development identity and internet addiction. *European Psychiatry*, 22, 1, p S200 .

